

Popis a charakteristika projektu znovuzhodnocení gotické sochy z přelomu čtrnáctého a patnáctého století – Madony z Choliny

Cholinská madona byla vytvořena kolem r. 1405 v období tzv. krásného slohu. Jde o mimořádně kvalitní sochařské dílo tohoto období s motivem Panny Marie podávající jablko Ježíškovi. Bezesporu patří mezi nejvýznamnější a slohově ojedinělé movité památky Olomouckého kraje. Navíc je nazývána i uctívána jako „Ochránkyně Hané“. Milostiplná madona je centrem mariánského kultu na starobylém křesťanském poutním místě Cholina již od počátku 15. století. Cholinskému chrámu Nanebevzetí Panny Marie ji věnoval některý z opatů premonstrátského kláštera Hradisko. Klášter od roku 1326 držel patronátní právo ke kostelu. Před vybudováním poutního chrámu na Svatém Kopečku u Olomouce bývala Cholina až do roku 1632 nejnavštěvovanějším mariánským poutním místem celé Hané. Poutníkům se zde dostávalo v duchovních i tělesných neuduzích vyslyšení proseb a ta byla posléze zapisována do farní kroniky.

Sochu postihl dramatický osud. Před třinácti lety byla ukradena v kostele v Cholině, poté v roce 2006 nalezena u starožitníka ve Vídni. Po třech letech obtížného soudního řízení byla v lednu roku 2009 opět navrácena vlastníkovi. Bylo vynaloženo značné úsilí na navrácení sochy jak ze strany ministerstva kultury, tak ze strany vlastníka i Arcibiskupství olomouckého.

Hned po návratu sochy z Vídně proběhlo jednání expertní komise za účasti akademické restaurátorky Trizuljakové, Prof. Tognera a Prof. Hlobila. Zde byla socha podrobně prohlédnuta a zdokumentován stav dochování s podrobným popisem poškození. Odborníci konstatovali, že socha se nachází v havarijním stavu a její poškození způsobil nevhodný restaurátorský zásah v Rakousku. Nelegální držitelé provedli na plastice necitlivé zásahy, které hlavně měly do budoucna ztížit její identifikaci. Ze sochy odejmuly některé novější díly – korunky, svatozář. Dále byly drastickým způsobem, za pomoci louhu, sejmuty všechny vrstvy polychromií (tedy barevných povrchů), vyjma torzálních zbytků polychromie gotické. Určité známky nasvědčují rovněž tomu, že v oblasti levého kolena postavy Panny Marie došlo k řezbářským zásahům do původního dřevěného masivu. Cílem takového zásahu snad mohlo být zamaskování určitého defektu, vzhledová kamufláž vázaná na prvoplánový účel „snazší prodejnosti“ ukradené památky.

Expertní komise upozornila na nutnost neodkladného záchranného restaurátorského zásahu na vzácné gotické plastice a doporučila provést ještě v roce 2009 upevnění původní polychromie a odstranění zbytků louhu. V případě, že by k tomuto zásahu nedošlo, hrozilo by odpadnutí i posledních zbytků původní polychromie od dřevěného podkladu. Díky panu hejtmanovi Olomouckého kraje, Martinu Tesaříkovi, který pochopil naléhavost restaurování a poskytl finanční podporu celé akci, mohly být ještě téhož roku zahájeny potřebné restaurátorské práce. Ty byly svěřeny akademické malířce Miroslavě Trizuljakové. Pro nedostatek podkladů o předchozích zásazích na soše bylo nezbytné se nejprve zabývat podrobným průzkumem. Madona se dokonce vrátila nakrátko i na místo svého původního dárce premonstrátského opata, na olomoucké Hradisko. Prošla zde totiž, v nynější vojenské nemocnici, moderním lékařským tomografem, který zaznamenal desítky řezů sochou a bezpečně zjistil stav dřeva uvnitř sochy, míru napadení dřevokazným hmyzem, všechny spoje i pozdější výměny a doplňky. Odhalil celý její historický vývoj. Socha prošla v minulosti několika zásadními změnami. V barokní době byla přepracována dřevěná korunka a socha byla umístěna na půlměsíc. Z tohoto důvodu také došlo ke zkrácení splývající drapérie šatu. Další podstatný zásah proběhl ve 30. letech 20. století, kdy byla plastika opravována, celoplošně překryta novou přemalbou, malovanou na zlatém a stříbrném podkladu, napodobující způsob barokních

ARCIBISKUPSTVÍ OLOMOUCKÉ

Wurmova 9, pošt. schr. 193, 771 01 Olomouc

povrchů. Pod měsíc byl umístěn ještě podstavec ve tvaru zeměkoule s oblaky. Na řezech tomografu bylo možné zřetelně pozorovat chodbičky po červotočích, kovové hřebíky i drobné kovové hroty na povrchu sochy, na které se zavěšovaly drobné votivní dary za vyslyšení proseb. Po přípravných průzkumových krocích restaurátorka přistoupila k samotnému restaurování. Odbornými zásahy se podařilo vyřešit akutní havarijný stav. Dřevo s původními zbytky polychromie bylo zpevněno a tím se zabránilo dalšímu chátrání památky. Povrch sochy pak byl vhodně upraven do estetické celistvosti. Restaurování madony bylo dokončeno v listopadu roku 2010.

Celý projekt tímto ještě není uzavřen. Součástí projektu bude zhotovení řezané kopie madony, jak to doporučila expertní komise. Dle požadavku vlastníka by měla být v příštím roce vytvořena věrná kopie sochy, při pohledu nerozlišitelná od originálu, aby mohla, z bezpečnostních důvodů, originál madony kdykoli nahradit. Vzhledem k významu památky se po dokončení kopie plánuje vystavení originálu sochy v Arcidiecézním muzeu v Olomouci, kde bude mít široká veřejnost možnost si po určitou dobu zrestaurované dílo prohlédnout. Po několik století byl totiž originál sochy skryt pod novodobějšími barevnými vrstvami, které znehodnocovaly její starobylý původ. Teprve po ukradení došlo k vynucenému odkrytí gotické podoby díla. Madona díky záchrannému projektu neztratila na své působivosti, naopak mimořádná kvalita sochařské práce je odkryta v celé své vznešené nevšední kráse. Cholinská madona se bude opět těšit nejen velké úctě křesťanů, ale také vážnosti znalců gotické plastiky.

Celý projekt rychlé záchrany madony a vytvoření její kopie byl umožněn díky podpoře Olomouckého kraje. Ten farnosti v Cholině poskytl finanční dotaci ve výši 200.000,- Kč.

*Mgr. Alena Jemelková,
památkový odbor AO*